

ASGARİ ÜCRET ZAMMI ve MUHTEMEL ETKİKERİ

STATE OF PREMIUMS PAID IN THE PRIVATE PENSION SYSTEM AND
THE ACCRUED AMOUNTS RECEIVED IF LEFT THE SYSTEM AGAINST
THE INCOME TAX LAW

Cemil RAKICI*

ÖZ

Ücret, emek faktörünün hizmeti karşılığında milli gelirden aldığı paydır. Çalışanın fikri ve bedeni mesaisine dayanması, ücrete ekonomik olması yanında sosyal bir boyut kazandırmaktadır. Ücretin yasal olarak belirlenen en alt sınırı asgari ücrettir. Asgari ücret işçi statüsünde çalışan kişinin korunması ve sömürülmemesine karşın, ulusal ve uluslararası düzeyde dayanakları olan bir tedbirdir. Asgari ücret geçmişten günümüze toplumda pek çok kesim tarafından tartışılan bir konudur. Türkiye’de en son yapılan milletvekilliği genel seçiminde de sıkça tartışılmış, hemen hemen siyasi partilerin hepsi asgari ücrette ciddi artış vaadinde bulunmuşlardır. Söz konusu vaatlerden birisi de iktidar partisinin 1300 TL’lik vadiydi ve 1.1.2016 tarihinden itibaren hayata geçirildi. Dolayısıyla bu artış beraberinde ekonomik, sosyal, mali, vb. bir takım sonuçlar ortaya çıkaracaktır.

Anahtar Kelimeler: Ücret, Asgari Ücret, Gelir Dağılımı, Büyüme, İstihdam

ABSTRACT

Wages are a share of the national income of the labor factor. Wages, physical and intellectual efforts of employees is obtained in return. Therefore, there are social dimension of wages. The lower limit of the wages legally defined is the minimum wage. The minimum wage is a measure to avoid exploitation of workers. Therefore, there are national and international legal basis of minimum wage. The minimum wage is discussed by many segments of society in the past to present. In Turkey, it was also discussed by many political parties almost. Political parties have promised to increase the minimum wage. The ruling party has also promised to increase the minimum wage. Since 01.01.2016, minimum wage was 1300 TRY. It will be the economic, social, financial and such consequences of minimum wage increase.

Keywords: Wage, minimum wage, income distribution, growth, employment

* Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi İ.İ.B.F. Maliye Bölümü Öğretim Üyesi

M.G.T.: 29.01.2016 / M.K.T.: 19.02.2016

1. GİRİŞ

Asgari ücret, emeğin yasal olarak belirlenen en alt sınırıdır. Böyle bir sınır konulması emeğin korunmasına yöneliktir. Eğer ücretin alt sınırının belirlenmediği ve ücretin piyasaya şartlarında belirlenmesi durumunda, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde emeğin ciddi bir sömürüyle karşı karşıya kalması kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle emek, asgari ücret uygulaması ile pek çok ülkede yasal olarak güvence altına alınmıştır. Asgari ücrete yönelik ulusal düzeydeki güvenceler yanında uluslararası dayanakları da mevcuttur.

Genel anlamda asgari ücret, çalışanın kendisinin ve ailesinin insanca yaşamını sağlayacak bir gelir düzeyi olarak belirtilmiştir. Emeğin karşılığı olan ücrete yasal olarak böyle bir sınır konulması toplumda sürekli tartışma konusu olmaktadır. Söz konusu tartışmanın en etkin tarafı işçi ve işveren kesimidir. Her iki kesimde kendileri açısından olaya baktıkları için tartışma sürekli devam etmektedir. İşçi kesimi daha çok sosyal, işveren kesimi ise ekonomik açıdan durumu ele almaktadır. Tartışmanın diğer bir ayağını da siyaset kurumu oluşturmaktadır. Nitekim 7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 milletvekiliği genel seçiminde en fazla tartışılan konulardan birisi olmuştur. Siyasi partilerin hemen hepsi asgari ücret artışını seçim vaatleri arasına almıştır. Neticede 1.1.2016 tarihinden itibaren asgari ücret yaklaşık %30 artarak 1300 TL'ye çıkarılmıştır.

Bu çalışmada asgari ücrete yapılan zammın olası sonuçları ortaya konularak değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Asgari ücrete yapılan özellikle 7 Haziran 2015 öncesi pek ihtimal verilmeyen % 30 dolayındaki artış bir takım sonuçlar doğurması muhtemeldir. Bu çalışma kapsamında söz konusu sonuçlardan gelir dağılımı, yoksulluk, büyüme, enflasyon, işsizlik gibi konular ele alınıp değerlendirilmiştir.

2. ÜCRET ve ASGARİ ÜCRET KAVRAMI

Ücret, kişinin bedeni veya fikri emeğinin üretime katkısı karşılığında ödenen, işverenin kâr ve zararına bağlı olmaksızın ve işveren tarafından üretilen malın satışı beklenmeden ödenen bedeldir (Zaim,1997, s.197). Türk Gelir Vergisi Kanunu'nun 61. maddesinde ise "ücret, işverene tabi ve belli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilen menfaatlerdir" şeklinde tanımlanmıştır. Ücretin ulusal ve uluslararası düzeyde, ekonomik ve mali açıdan farklı tanımları olmakla birlikte genel anlamda ücreti şu şekilde tanımlayabiliriz. Ücret, bedeni veya fikri emeğin üretim sürecindeki faaliyeti sonucunda elde ettiği bedel olup, belirlenmesinde ekonomik faktörler kadar sosyal faktörlerinde etkili olduğu bir gelirdir (Ar, 2007, s. 76). Ücret, emeğin bağımlı çalışması karşılığında elde edilen bir gelir türü olup, genellikle işçinin tek gelir kaynağı ve işveren için ise bir maliyet unsuru olması nedeniyle ekonomik ve sosyal açıdan önem taşımaktadır (Ar, 2007, s.76). Bölüşüm ilişkileri açısından değerlendirecek olursak ücret, emeğin milli gelirden aldığı payı ifade etmektedir.

İnsan, sanayileşme süreci ile birlikte üretim faktörüne indirgenmiş olup, insan emeği de diğer üretim faktörleri gibi fiyatlandırılmıştır (İlke-İgiad, 2015, s. 7). Ücret 19. yüzyılda hızlanan sanayileşme ve o günün koşulları içerisinde ekonomik bir faktör olarak ele alınmış, daha sonraları ise toplumsal gelişmeler ücretin sosyal boyutunu ortaya çıkarmıştır. Yani, belli bir dönem emek bir mal olarak kabul edilmiştir. Fakat, bu anlayış günümüzde değişmiş olup, işçinin kişiliği, insanlık hakları da dikkate alınarak ücrete sosyal bir boyut kazandırılmıştır (Ar, 2007, s. 8). İnsan, insan olma gururu ve hakkının zedelenmemesi açısından eşit olduğu kabul edilerek, bu yöndeki düşünce ve talepler geçmişten günümüze itirazsız bir şekilde dile getirilmiştir (Aksu, 1993, s. 34).

Emek iktisadi düşünceler tarafından farklı şekillerde değerlendirilmiş ve anlamlandırılmıştır. Klasik İktisat emek-değer teorisi çerçevesinde bir malın değerini söz konusu mala harcanan emek mik-

tarıyla ölçüleceğini ileri sürmüştür. Dolayısıyla, emek maliyetinin düşük olması fiyatları düşüreceklerinden emeğe geçimini sağlayacak bir ücret verilmesini önermişlerdir. Neoklasik İktisat ise marjinal verimliliği ön plana çıkararak emeğin gelirin üretim katkısına eşit olması gerektiğini savunmuştur (İlke-İgiad, 2015, s. 7). Neoklasik iktisat, üretim faktörlerinin tam rekabet şartları altında ürüne yaptıkları katkı oranında gelirden pay aldığını ve bu gelirin de adil olduğunu ileri sürmüştür (Kazgan, 1997, s. 137). Karl Marx ise ücretin, emeğin üretime katkısından çok daha düşük düzeyde belirlendiğini, kapitalistlerin üretimin önemli bir kısmına haksız bir şekilde el koyduğunu ileri sürerek bir sömürünün var olduğunu iddia etmiştir (İlke-İgiad, 2015, s. 7). Marx, artık değer üretimin beşeri olmayan kaynaklarına sahip olan kapitalistler bu araçların mülkiyeti vasıtasıyla artık değeri ele geçirecek işçi sınıfını sömürmektedir (Peterson, 1994, s. 453), şeklinde söz konusu iddiayı ortaya koymuştur. Emeğin gelirin nasıl belirlenmesi gerektiği konusunda buna benzer farklı yaklaşımlar olmakla birlikte genel kabul görmüş ortak bir anlayıştan bahsetmek pek mümkün gözükmemektedir. Özellikle güçlü düzenlemelerin olmadığı ülkelerde genellikle sermaye kesiminin belirlediği yaklaşımlar kabul görmektedir (İlke-İgiad, 2015, s. 7).

Üretim-tüketim-bölüşüm ilişkilerinin piyasaya bırakılması ve piyasaya müdahale edilmemesi gerektiğini ileri süren liberal anlayışa karşın, ücretlerin aşırı düşmesi başta işçi kesimini ve bilim adamlarını harekete geçirerek siyasiler tarafından bir takım önlemler alınmasını gerekli kılmıştır. Söz konusu önlemlerin en önemlisi ve dünya genelinde en yaygın olanı asgari ücret uygulaması olmuştur (İlke-İgiad, 2015, s. 7).

Literatürde asgari ücret farklı şekillerde tanımlanmakla birlikte yaygın olarak kullanılan tanımını, vasıf gerektirmeyen işler için bir işçiye ödenen ve işçinin kendisi ve ailesinin ekonomik ve sosyal gereksinmelerini karşılayıp, insan onuruna yakışır bir hayat sürmesine yetecek ücrettir (Yılmaz, 2005, s. 5) şeklinde verebiliriz. 25540 sayılı Asgari Ücret Yönetmeliğinin 4. maddesinde asgari ücret "işçilere normal bir çalışma günü karşılığı ödenen ve işçinin gıda, konut, giyim, sağlık, ulaşım ve kültür gibi zorunlu ihtiyaçlarını günün fiyatları üzerinden asgari düzeyde karşılamaya yetecek ücret"tir şeklinde tanımlanmıştır. Söz konusu yönetmelikte işçinin ailesine somut vurgu yapılmamış, işçinin sadece kendi ihtiyaçları vurgulanmıştır. Halbuki, Avrupa Sosyal Şartı asgari ücretin belirlenmesinde aile kriterinin dikkate alınmasını şart koşmasına rağmen, ülkemizde sadece işçi ihtiyaçları kriteri dikkate alınmıştır (Korkmaz, 2004, s. 54). Özellikle evli ve bir aileye sahip olan işçiler açısından ilgili yönetmeliğin aile vurgusu yapmaması önemli bir eksiklik olarak ortaya konulabilir.

2.1. Asgari Ücret Uygulamasının Temel Nedenleri

Asgari ücret özellikle vasıf gerektirmeyen işçilerin korunması ve sömürülmemesi açısından önemli bir uygulama olup günümüzde pek çok ülkede uygulanmaktadır. Asgari ücret uygulamasının en önemli nedenlerini kısaca şu şekilde özetleyebiliriz (Devran, 1981, s. 19).

- Az gelişmiş ülkelerde kötü ücret şartları altında emeğini sunmak zorunda olanların refah düzeylerini yükseltmek ve onların uygun bir gelir düzeyine kavuşmalarını sağlamak.
- İşçileri ücret düşmelerine karşı korumak. Özellikle, vasıfsız emek piyasasındaki arz fazlalığının ücret seviyesini düşürmesini engellemek.
- Çalışanların asgari yaşamsal ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılamasını sağlamak.
- Haksız rekabetin önlenmesi sağlamak.
- Yoksulluk ve sefaletin önüne geçerek gelirin daha adil bir şekilde dağılmasını sağlamak (Ar, 2007, s. 80).

Genel olarak ifade edecek olursak asgari ücret uygulaması, çalışana taban bir ücretin belirlenmesi yoluyla emeğin sömürülmesinin önüne geçmek amacını taşımaktadır. Görüleceği üzere asgari ücret daha çok sosyal boyutu ön planda olan bir uygulamadır. Fakat, sosyal boyutunun yanında ekonomik açıdan da önem arz etmektedir. Ekonomik istikrar ve kaynakların etkin kullanılması noktasında belli kesimlere bir miktar satın alma gücünün sağlamanın bir yolu da asgari ücret uygulaması ile mümkündür. Asgari ücret uygulaması söz konusu nedenlerden ötürü günümüz pek çok ülke ekonomilerinde yerini almış olup, ulusal ve uluslararası bir takım yasal güvencelere de kavuşmuştur.

3. TÜRKİYE'DE ASGARİ ÜCRET

Asgari ücretin kökleri Antik Yunan'da Plato ve Aristotle, 13. yüzyılda St. Thomas Aquinas'a, 18. yüzyılda ise Adam Smith'e kadar uzanmaktadır (Anker, 2011, s. 1). Fakat ilk düzenli uygulamalarını Yeni Zelanda da 1894 tarihinde çıkarılan "Endüstriyel Uzlaşma ve Tahkim Kanunu"nda görülmektedir. Aynı yüzyılda yapılan diğer bir önemli düzenleme de 1896 Yılında Avustralya Victoria Meclisi tarafından karar verilen ücret mevzuatının belirlenmesi için bir kurulun kurulmasıdır (Starr, 1993, s. 1). Daha sonraki dönemlerde ise asgari ücret pek çok uluslararası belgede yerini almıştır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi (1948), Avrupa Sosyal Şartı (1961), Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (1966) söz konusu belgelerden bazılarını oluşturmaktadır. Ayrıca bazı ülke anayasaları ve ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü) da asgari ücreti bir insan hakkı olarak kabul etmektedir (Anker, 2011, s. 3-4). Dünya uygulaması açısından yüzyılı aşkın bir geçmişi olan asgari ücret, ülkemizde ilk kez 1936 yılında yasal düzenlemeye kavuşmasına rağmen 1951 yılında uygulamaya konulabilmiştir (Korkmaz, 2004, s. 54). Dünyadaki gelişmelere paralel Türkiye'de de asgari ücretin Anayasal ve yasal düzeyde hukuki dayanakları oluşturulmuştur.

Anayasamızın 'Sosyal Devlet İlkesi'ni ortaya koyan 2. maddesi, "Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir" başlıklı 49. maddesi ve asgari ücrete daha somut bir şekilde vurgu yapan 55. madde asgari ücretin en önemli anayasal dayanakları olarak ortaya konulabilir. Ayrıca, İş Kanunu'nun 39. maddesi asgari ücretin yasal dayanağını oluşturmaktadır. Ülkemizde asgari ücretin dayanağı olarak gösterilebilecek en somut belgelerden birisi de 01.08.2004 tarih 25540 sayılı Asgari ücret yönetmeliğidir.

Türkiye'de asgari ücret ötedenberi ekonomi, siyaset, bilim, işçi ve işveren çevrelerince sürekli tartışma konusu olmuştur. Asgari ücret tutarlarının belirlenmesi noktasında söz konusu çevrelerden en etkili olanları işçi-işveren kesimiyle siyaset kurumudur. Zaten Türkiye'de asgari ücretin belirlenmesinde bu üç birim aktif rol almaktadır.

Asgari ücret tutarının düşüklüğü, asgari ücret üzerindeki mali yükler genelde işçi kesimi tarafından dillendirilmektedir. Ayrıca işçi kesimi, asgari ücretin sosyal yönüne vurgu yaparak işçinin beslenmesi, ailesi, gelir dağılımı gibi konulara da dikkat çekmektedir. Asgari ücretin belirlenmesinde işveren kesimi ise daha çok istihdam, yatırım, ihracat, üretim, işsizlik ve enflasyon gibi ekonomik unsurlara dikkati çekerek duruma kendi açılarından bakmaktadırlar (Esen, 1999, s. 80-81). Siyaset kurumu ise tek taraflı değil de asgari ücreti sosyal ve ekonomik açıdan ele alarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla karar vermede en fazla zorluk çeken birim siyasettir. Çünkü, siyaset kurumu ekonomik konularda karar verirken sürekli adalet ve etkinlik arasında sıkışıp kalmaktadır. Zaten ekonominin de en yaygın açmazlarından birisi de adalet ve etkinlik arasındaki dengenin bozulmasıdır. Bazen adalet için etkinlikten, bazen de etkinlik için adaletten ödün verilmektedir. Gerçekten, özellikle gelişmekte olan ülkelerde hem adil olup, aynı zamanda etkinliğin sağlanması çok güç bir durumdur. Geçmişten günümüze asgari ücret üzerindeki tartışmaları sonlandıracak bir tutarın belirlenememesini siyasetin daha çok tercihini eko-

nomik etkinlikten yana kullanmasına bağlayabiliriz. Zaten, bizim gibi gelişmekte olan ülkelerde ter-cihler daha çok etkinlikten yana kullanılmaktadır. Dolayısıyla, adalet boyutu biraz ihmal edilmektedir.

Türkiye’de asgari ücret son dönemde özellikle siyaset kurumunun temel tartışma konularından birisi olmuştur. 7 Haziran 2015 milletvekilliği genel seçimlerinde hemen hemen tüm muhalefet par-tileri asgari ücreti seçimin odağına yerleştirerek çok büyük ücret artışları vaadinde bulunmuşlardır. İktidar partisi ise 7 Haziran seçimlerindeekonomik etkinlik kaygılarını dile getirerek asgari ücrete normalin üzerinde yapılacak çok yüksek ücret artışlarını gündemine almamıştır. Fakat, 7 Haziran seçiminden herhangi bir parti tek başına iktidar olabilecek milletvekilini çıkaramamış ve belli bir süre hükümet kurulamamıştır. Anayasa gereği geçici seçim hükümeti kurularak 1 Kasım 2015 tarihinde millet vekilliği genel seçiminin tekrarlanması kararı alınmıştır. 1 Kasım seçimlerinde Adalet ve Kal-kınma Partisi seçim vaatlerinde bir takım revizyon yapmıştır. Söz konusu vaatlerin en önemlilerinden birisi asgari ücretin 1300 TL’ye çıkarılması olmuştur. 7 Haziran-1Kasım 2015 arasında çok uzun bir zaman geçmemesine rağmen partinin oylarında çok ciddi bir yükseliş meydana gelmiş ve tek başına iktidar olmuştur. İlk icraatlarından birisi asgari ücret konusunda verdiği sözün gereği olarak asgari ücreti yaklaşık %30 arttırarak 1300 TL’ye çıkarmak olmuştur. Aşağıdaki tablo 1’de asgarin ücretin son 10 yıllık dönemdeki artışları ve 2016 yılı için yapılan artış verilmektedir.

Tablo 1: Türkiye’de Son 10 yıllık Dönemde Asgari Ücret Tutarları ve Artış Oranları

RG Tarih ve Sayısı	Yürürlük Tarihi	Günlük (TL)	Aylık (TL)	Artış Oranı (%)
23.12.2005/26032	01.01.2006-31.12.2006	17,70	531,00	8,7
28.12.2006/26390	01.01.2007-30.06.2007	18,75	562,50	5,9
28.12.2006/26390	01.01.2007-31.12.2007	19,50	585,00	4,0
29.12.2007/26741	01.01.2008-30.06.2008	20,28	608,40	4,0
29.12.2007/26741	01.07.2008-31.12.2008	21,29	638,70	5,0
30.12.2008/27096	01.01.2009-30.06.2009	22,20	666,00	4,3
30.12.2008/27096	01.07.2009-31.12.2009	23,10	693,00	4,1
31.12.2009/27449	01.01.2010-30.06.2010	24,30	729,00	5,2
31.12.2009/27449	01.07.2010-31.12.2010	25,35	760,50	4,3
31.12.2010/27802	01.01.2011-30.06.2011	26,55	796,50	4,7
31.12.2010/27802	01.07.2011-31.12.2011	27,90	837,00	5,1
30.12.2011/28158	01.01.2012-30.06.2012	29,55	886,50	5,9
30.12.2011/28158	01.07.2012-31.12.2012	31,35	940,50	6,1
29.12.2012/28512	01.01.2013-30.06.2013	32,62	978,60	4,1
29.12.2012/28512	01.07.2013-31.12.2013	34,05	1.021,50	4,4
31.12.2013/28868	01.01.2014-30.06.2014	35,70	1.071,00	4,8
31.12.2013/28868	01.07.2014-31.12.2014	37,80	1.134,00	5,9
31.12.2014/29222	01.01.2015-30.06.2015	40,05	1.201,50	6,0
31.12.2014/29222	01.07.2015-31.12.2015	42,45	1.273,50	6,0
31.12.2015/29579	01.01.2016-31.12.2016	54,90	1.647,00	29,3

Kaynak: ÇSGB, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma Genel Müdürlüğü, Yıllar İtibariyle Günlük ve Aylık Asgari Ücretler. <http://www.cs.gb.gov.tr/cs.gbPortal/cs.gb.portal?page=asgariucet> (25.01.2016).

Tablo 1’de ortaya konulan veriler son 10 yıllık dönemde asgari ücretteki yıllık artışlar en son yapılan artışla kıyaslandığında oldukça düşük kalmaktadır. En son yapılan asgari ücret artışını göz ardı edersek 2006 yılı sonrası asgari ücret artışlarının yıllık ortalaması yaklaşık %5 civarındadır. Dolayısıyla kıyaslandığında en son yapılan artış beklentilerin çok üzerinde bir artış olduğunu söyleyebiliriz. Söz konusu yüksek oranda ücret artışlarına özellikle enflasyonun bugüne oranla yüksek oldu geçmiş dönemlerde rastlamak mümkündür. **Örneğin**, geçmiş yıllarda (1996, 1997, 1998) asgari ücrette %100’ün üzerinde artış olduğu dönemlere rastlanmaktadır. Söz konusu yıllar aynı zamanda enflasyon oranlarının da çok yüksek olduğu yıllardır. 2000 li yılların başında 1990 yıllara oranla düşük olsa da yine asgari ücrette artış oranlarının enflasyon paralelinde yüksek olduğunu söyleyebiliriz. **Örneğin**, 2000 yılında asgari ücrette %22,8, 2001’de %46,5, 2002 %35’lik bir artış meydana gelmiştir. Söz konusu bu artışlar yine enflasyona paralel gerçekleştiği görülmektedir. Aynı dönemde gerçekleşen enflasyon oranları tüketici fiyat endeksleriyle yıllık olarak sırasıyla, %39, %69,5, %29,7’dir (<https://www.ekodialog.com/istatistik/enflasyon.html>). 2000’li yılların ortalarına doğru ekonomide yaşanan olumlu gelişmeler ve enflasyon oranlarında meydana gelen büyük düşüşler etkisini ücretler üzerinde de göstermiş olup, ücretlerdeki oransal artışlarda aynı paralelde düşük seviyelerde kalmıştır. Fakat, 2016 yılı için asgari ücrette yapılan yaklaşık %30’luk artış enflasyon kaynaklı olmayıp, siyasi kaynaklı bir artıştır.

Tablo 2: Son 5 Yılın Net-Brüt Asgari Ücret Tutarları ve İşverene Maliyeti (TL)

Yıllar	Net Asgari Ücret	Brüt Asgari Ücret	İşverene Maliyeti
01.01.2012-30.06.2012	701,13	886,50	1.032,77
01.07.2012-31.12.2012	739,79	940,50	1.095,68
01.01.2013-30.06.2013	773,01	978,60	1.140,07
01.07.2013-31.12.2013	803,68	1.021,50	1.190,05
01.01.2014-30.06.2014	846,00	1.071,00	1.247,72
01.07.2014-31.12.2014	891,03	1.134,00	1.332,45
01.01.2015-30.06.2015	949,07	1.201,50	1.411,76
01.07.2015-31.12.2015	1.000,54	1.273,50	1.496,36
01.01.2016-31.12.2016	1.300,99	1.647,00	1.935,23

Kaynak: ÇSGB, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma Genel Müdürlüğü, Yıllar İtibariyle Net ve Brüt Asgari Ücretler.<http://www.cs.gb.gov.tr/cs.gbPortal/cs.gb.portal?page=asgariucret> (25.01.2016).

Not: Brüt asgari ücret üzerinden SGK primi, işsizlik sigortası fonu kesintisi, gelir vergisi ve damga vergisi kesintisi yapılmaktadır. 2016 için toplam kesintiler 346,01 TL’dir. Asgari geçim indirimi bekar ve çocuksuz mükellef dikkate alınarak hesaplama yapılmıştır. İşverene Maliyet: Brüt asgari ücrette SGK primi, işveren işsizlik sigorta fonu payı dahil edilerek hesaplanmıştır. SGK primi 5510 sayılı Kanununun 81. maddesinin (i) bendine göre gerekli şartları sağlayan işverenler için 5 puan az olarak hesaplanmaktadır. Normal oran SGK primi işveren payı %20,5’dir. 2016 yılı asgari ücretin işverene maliyeti:1.647 TL brüt asgari ücret, 255,29 TL SGK işveren primi, 32,94 TL işsizlik sigorta fonu dahil edilerek toplam 1.935,23 TL’dir. İşverene maliyetin 110 TL’si yapılacak düzenleme neticesinde hazine tarafından karşılanacaktır.

Yukarıdaki tablo 2, son 5 yılın net-brüt asgari ücretlerini ve işverene olan maliyetini ortaya koymaktadır. Tabloda görüldüğü üzere son yılın artışı hariç, önceki yıllarda gerek net-brüt asgari ücrette, gerekse işverene maliyetleri açısından beklenmedik çok yüksek artışlar gerçekleşmemiştir. Oysa, 2016 yılı için yapılan artış özellikle işveren kesimini olumsuz etkileyecek şekilde yüksek düzeyde gerçekleşmiş olup, işverene maliyeti açısından bir önceki yıla göre aylık 438,87 TL'lik bir yük ortaya çıkarmıştır. Zaten asgari ücret üzerindeki tartışmaların önemli bir ayağını işverene olan maliyeti oluşturmaktadır. Brüt asgari ücret ile net asgari ücret arasında 346,01 TL'lik bir fark bulunmaktadır. Söz konusu fark işçiden yapılan ve öteden beri tartışma konusu olan vergi ve SGK kesintilerinden kaynaklanmaktadır. SGK kesintisi ve işsizlik sigortası payı işverenden de alındığı için işverene maliyet artmaktadır. Görüldüğü üzere aynı mali yükler farklı oranlarda olsa da hem işçi hem de işvereni olumsuz yönde etkilemektedir.

3.1. Asgari Ücret Artışının Etkileri

Asgari ücret artışı daha çok ortaya çıkaracağı etkiler dikkate alınarak, özellikle işçi-işveren arasında geçmişten günümüze sürekli bir tartışma konusu olmaktadır. Söz konusu etkileri gelir dağılımı, büyüme, enflasyon, işsizlik ve mali etkiler başlıkları altında toplayabiliriz.

3.1.1. Gelir Dağılımı ve Yoksulluk

İktisat ve maliye politikasının ön önemli amaçları arasında yer alan konulardan birisi gelirin adil dağılımıdır. Gelir dağılımında adaletin sağlanmasının amacı daha çok sosyal nitelikte olup, bir ülkedeki sosyal barışın ve huzurun sağlanmasına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca gelir eşitsizliklerinin giderilmesi ekonomik büyüme, ekonomik istikrar ve kaynakların etkin kullanılmasında da olumlu etkiler meydana getirmektedir. Bu nedenle ekonomi ve maliye politikasını yönetenler gelir eşitsizliklerini gidermek için bir takım ekonomik, mali ve sosyal politika uygulayarak geliri yeniden dağıtmaya çalışırlar. Bu noktada asgari ücret düşük gelirli lehine gelirin yeniden dağılımını olumlu yönde etkileyen bir uygulamadır (Korkmaz, 2004:62). Gerçekten asgari ücret uygulaması özellikle vasıfsız emeğin korunmasına yönelik önemli bir uygulamadır. Asgari ücret uygulamasının olmadığı ve ücretlerin piyasada belirlendiği özellikle gelişmekte olan ülkelerde emeğin zor şartlar altında daha düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalabileceği unutulmamalıdır. Türkiye'de 2016 yılı için asgari ücrette yapılan artışı bu noktadan değerlendirdiğimizde çok büyük ölçüde olmasa da gelir eşitsizliklerini belli bir miktar giderebileceğini söyleyebiliriz. Çünkü, söz konusu artıştan sadece en düşük gelirli emek grubu yararlanacaktır.

Asgari ücret ve gelir dağılımı ilişkisi açısından dolaylı vergilerin etkisi dikkate alınması gereken diğer bir konudur. Dolaylı vergiler objektif karakterli olması, yani kişinin özel durumunu dikkate almaması, vergi sistemi içerisinde payının yüksek olması vergi adaleti ve gelir dağılımında adaleti bozucu etkiler meydana getirmektedir (Mutlu-Çelen, 2012, s. 20). Asgari ücret artışı ile ilgili şu ana kadar yaptığımız değerlendirmelerde daha çok net ücret baz alınmıştır. Yani, asgari ücretten yapılan vergi ve parafiskal gelirler düşüldükten sonra işçinin eline geçen net tutar dikkate alınmıştır. Asgari ücretlinin refahı açısından brüt değil net ücret önemlidir. Asgari ücretli ödediği dolaysız mali yükler yanında, yapacağı harcamalar için dolaylı vergi ödemek zorunda kalacaktır. Asgari ücretlinin marjinal tüketim eğiliminin yüksek olduğunu düşündüğümüzde dolaylı vergilerden diğer ücretli ve diğer gelir sahiplerine oranla daha fazla etkilenecektir. Dolayısıyla, bu durum asgari ücretlinin geliri üzerinde

olumsuz etki yaparak ödenen dolaylı vergi miktarı kadar refah kaybına uğrayacaktır. Söz konusu bu durum gelir dağılımını olumsuz yönde etkileyecektir.

Yoksulluk açısından asgari ücrete bakacak olursak, asgari ücret artışlarının yoksulluğu azaltıp azaltmadığı konusunda yapılan bir takım ampirik araştırmalar bu konuda kesin bir kanıt ortaya koymamaktadırlar. **Örneğin**, Sabia ve Burkhauser'in (2010), asgari ücret artışının genel yoksulluk ve işçiler arası yoksulluk oranları üzerindeki etkisine yönelik bir kanıt bulamadıklarını ortaya koymuşlardır. Fakat bazı araştırmalar ise asgari ücret artışı sonrası işlerini koruyabilen bazı yoksul işçilerin yoksulluktan kurtulduğunu ortaya koyarken, artış sonrası işlerini kaybeden işçilerin ise daha da yoksullaştığını ortaya koymaktadır (Cato Institute, 2014, s. 1). Asgari ücret artışının yoksulluğu başlı başına önleyeceğini iddia etmek çok iddialı bir söylem olur. Çünkü yoksulluğu önlemek çok yönlü ekonomik, mali ve sosyal bir takım programlar gerektirir. Özellikle, artış sonrası işçi işini kaybetmemişse gelir eşitsizliği noktasında pozitif yönde etkilenebilir. Yani, artış sonrası işten çıkarmalar yaşanmaz veya çok düşük düzeyde kalması durumunda asgari ücret artışı gelir dağılımı ve yoksulluğu olumlu yönde etkiler (Neumark-Schweitzer&Wascher, 1998, s. 30). Fakat, asgari ücretin artırılması sonrası bazı işletmeler eğer işçi çıkarma yolunu seçerse işini kaybedenler aleyhine hem gelir dağılımı bozulur hem de yoksulluk daha da derinleşir.

3.1.2. Ekonomik Büyüme ve Enflasyon

Asgari ücret artışı ekonomik büyümeyi bir kaç farklı açıdan etkileyebilir. Ücret artışı nedeniyle toplam talepte bir artış meydana gelecektir. Toplam talebin artması da üretimi ve ekonomik büyümeyi arttıracaktır (Güven-Mollavelioğlu & Dalgıç, 2009, s. 6). Şöyle ki; Asgari ücretli kişiler emek piyasasında en düşük gelire sahip olduğundan marjinal tüketim eğilimi en yüksek gruplar arasında yer almaktadırlar. Yani, ilave gelirlerinin çok büyük bir bölümünü tüketime ayırmaktadırlar. Tüketim harcamalarının artması çarpan mekanizması yoluyla uzun dönemde ekonomiyi de büyütecektir. Bu noktadan bakıldığında ekonomik büyüme neticede istihdamın artarak işsizliğin azalmasına neden olacaktır. Öte yandan, firmalar asgari ücret artışını yeni teknoloji kullanarak telafi etme yolunu seçebilirler. Yeni teknolojik yatırımlarda üretimi arttırarak ekonomik büyümeyi sağlayacaktır (Güven vd., 2009, s. 7). Ücret artışlarının neticesinde artan maliyetler dış pazarlardaki daralma nedeniyle fiyatlara yansıtılamaz ise ihracatta düşüşler meydana gelerek ekonomi küçülebilir (<http://www.mahfiyegilmez.com/2015/11/asgari-ucret-artsnn-artlar-ve-eksileri.html>). Sunal-Alp (2015), Türkiye'de reel asgari ücretler ve reel GSYİH değişimleri üzerinde yaptıkları bir çalışmada 1987-2012 yılları arasında reel asgari ücretlerdeki artışların ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır. Söz konusu çalışmada ele alınan dönem itibarıyla asgari ücretteki artışların piyasa ücret artışlarının oldukça altında olduğu vurgulanarak böyle bir sonuca ulaşılmıştır. Fakat, asgari ücrette yapılan yaklaşık %30'luk son artışın büyüme ilişkisini tam olarak ortaya koyabilmek için asgari ücret-büyüme ilişkisini belli bir dönem sonra yeniden test etmek gerekir.

Ücretler üretim maliyetleri arasında en önemlilerinden birisidir. Dolayısıyla ücret artışlarının fiyatlar üzerinde doğrudan etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Fakat bu etkinin şiddeti ücret artışlarının fiyatlara ne oranda yansıdığına bağlıdır. Asgari ücretteki artışlar fiyatları etkilediği oranda enflasyona da etkileyecektir. Öte yandan asgari ücret artışları genel ücret seviyesini etkilemesi durumunda enflasyonda etkilenecektir. Yani, asgari ücret artışları sendika ve işverenler tarafından genel ücretler için referans alınarak genel ücret seviyesinin artırılması enflasyon üzerinde etkili olacaktır (Starr,

1993, s. 169). Asgari ücret artışının enflasyon üzerindeki diğer bir etkisi ise toplam talepte meydana gelen artıştır. Toplam talebin artması ise özellikle kısa dönemde enflasyonu arttırıcı bir etki meydana getirebilecektir. Fakat, uzun dönemde yukarıda değindiğimiz üzere üretim artışına neden olacaktır. Dolayısıyla uzun dönemde üretim artışı enflasyonu aşağı çekecektir.

Kargı (2013), Asgari ücret ve Büyüme ilişkisi üzerine yaptığı bir çalışmada literatürdeki ücret-fiyat sarmalina ilişkin Türkiye’de kanıt olmadığını, yani asgari ücret artışlarının enflasyona neden olmadığını ortaya koymaktadır. Fakat büyüme konusunda da söylediğimiz gibi asgari ücrette yapılan bu en son artış beklentilerin oldukça üzerinde gerçekleşmiştir. Bu nedenle artışın enflasyona yol açmadığını belirlemek ampirik olarak belli bir dönem sonra araştırılması gerekir.

3.1.3. Asgari Ücret ve İşsizlik

Üretim maliyetlerinin en önemli kısmını oluşturan unsurlardan birisi ücretlerdir. Ücret artışlarının istihdam üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu genel kabul gören bir anlayıştır. Özellikle piyasa ücretinin üzerinde yapılacak asgari ücret artışlarının işsizliği arttıracığı yönünde genel bir kanaat sözkonusudur. Fakat, her ne kadar asgari ücret artışının istihdam üzerinde olumsuz etkisini ortaya koyan kanaat yaygınsa da, yapılan bazı ekonometrik çalışmaların asgari ücret artışı ile işsizlik ilişkisini tam anlamıyla açıklamadığını göstermektedir (Akgeyik-Yavuz,2006, s. 15). **Örneğin**, Card ve Krueger (2000), New Jersey ve Pensilvanya’daki fastfood restoran zinciri üzerinde yaptıkları bir araştırmada asgari ücret artışının istihdam üzerinde olumsuz etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır. Bunun yanında bazı çalışmalar ise asgari ücret artışının istihdam üzerindeki olumsuz etkileri ortaya koymaktadır. Aşağıdaki Tablo 3’te söz konusu araştırmaların bazıları örnek olarak sunulmaktadır.

Tablo 3: Asgari Ücret ve İstihdam İlişkisi Üzerine Bazı Araştırma Örnekleri

Yazar	Konu	Metot	Sonuç
D. Card (1992)	1990 da ABD’deki asgari ücret artışının istihdam üzerindeki etkisi	Panel data analizi	Asgari ücret artışının genç istihdam üzerinde etkisi yoktur
D. Card (1992)	Asgari ücret artışının genç istihdam ve California’daki perakende sektöründe çalışanlar üzerindeki etkisi	Zaman serileri analizi	Perakende sektöründe istatistiksel çok önemli olmayan artış
D. Neumark-W. Washer (1992)	Asgari ücret artışının ABD de 1973-1989 dönemi 16-19 ve 16-24 yaş gruplarının istihdamına etkisi	Panel data analizi	Asgari ücret artışları genç nüfus istihdamını azaltır
M. Zavodny (2000)	ABD de asgari ücret artışının ortalama çalışma saatleri üzerindeki etkisi	Panel data analizi	Asgari ücret artışları çalışma saatleri üzerinde olumlu etkisi yoktur. Asgari ücret artışı toplam istihdamı olumsuz etkiler

C.E.Montenegro-C. Pages (2003)	Asgari ücret artışının Çin'deki vasıfsız, genç ve kadın emek gücü üzerindeki etkisi	Panel data analizi	Asgari ücret artışı genç ve vasıfsız istihdamı azaltır, fakat kadın istihdamını artırır.
V.Alatas-L.A.Cameron (2008)	Asgari ücretin düşük gelirli ülkelerdeki istihdama etkisi: Endonezya örneği		Asgari ücret Endonezya'da küçük ölçekli işletmelerde istihdamı olumsuz etkiler
A.Korkmaz-O. Çoban (2006)	Türkiye'de Asgari ücretin 1969-2006 döneminde istihdam ve enflasyona etkisi	Zaman Serileri Analizi	1969-2006 yılları arasında asgari ücretinin istihdam üzerinde olumsuz etkisi yoktur.

Kaynak: Güler GÜNŞOY-Seda TEKELİ, "Time Series Analysis for Effect of the Minimum Wage on Female-Employment in Turkey", International Journal of Business and Social Science, Vol. 4, No:6, s. 122-124, 2013.

Tablo 3'te verilen araştırma örneklerinde görüldüğü üzere literatürde asgari ücret artışı ile işsizlik arasındaki ilişkide mutlak bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bazı çalışmalar asgari ücret artışlarının istihdamı olumsuz etkilediğini ortaya koyarken, bazı çalışmalar ise asgari ücret artışının istihdam üzerinde etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır. Tablodaki araştırmalar asgari ücret artışlarının istihdam üzerindeki olumsuz etkisi, olumlu etkisinden daha fazla olduğunu göstermektedir. Türkiye'de asgari ücrette yapılan bu son zammın işsizlik üzerindeki etkisine yönelik henüz ampirik bir çalışma olmasa da özellikle bu yükü kaldıramayacak olan işletmeler açısından işten çıkarmalara yol açacağını ve bu nedenle istihdam üzerinde olumsuz etkilere yol açabileceğini söyleyebiliriz (<http://www.mahfi-gilmez.com/2015/11/asgari-ucret-artsnn-artlar-ve-eksileri.html>).

3.1.4. Mali Etkiler

Asgari ücret artışının başta devlet bütçesi olmak üzere bir takım mali etkileri vardır. Söz konusu etkilerin bazılarının olumlu bazılarının ise olumsuz sonuçlar doğurduğunu söyleyebiliriz.

Asgari ücret artışı öncelikli olarak gelir vergisi matrahının ve vergi gelirlerinin artmasına yol açacaktır. Öte yandan asgari ücretli kesim marjinal tüketim eğilimi yüksek olduğu için net gelirinin tamamını hemen hemen harcayacaktır. Dolayısıyla, KDV, ÖTV gibi tüketim vergi gelirlerinde de artış yaşanacağından bütçe vergi gelirlerinde artış meydana gelecektir. İlave ücret artışının çarpan etkisini de dikkate aldığımızda dolaylı vergi gelirlerinde artış sağlanmış olacaktır. Kısacası ücret artışının bir kısmı dolaysız ve dolaylı vergi olarak yeniden hazineye dönecektir. Bu durum bütçe dengesi açısından olumlu sayılabilecek bir etki meydana getirecektir.

Olumsuz sayılabilecek etkiler daha çok asgari ücret artışı neticesinde ortaya çıkabilecek muhtemel kayıtdışıdır. Özellikle, kayıtdışı istihdamın artması vergi gelirlerinde, SGK prim ödemelerinde, işsizlik sigortası fonu gelirlerinin azalmasına yol açacaktır. Ayrıca, bazı kişiler çalıştığı halde fakat kayıtlı olmadığından haksız bir şekilde sosyal yardım alabilecektir. Bütçe üzerinde diğer bir olumsuz etki ise asgari ücret artışının işverene olan maliyetinin belli bir kısmının hazine tarafından karşılanacak olmasıdır. Dolayısıyla bu gelir kayıpları bütçe gelir-gider dengesini bozacak bütçe açıklarının artmasına yol açacaktır.

4. SONUÇ

Asgari ücret en genel anlamıyla işçinin kendisi ve ailesinin geçimini sağlamaya, hatta insanca yaşamını sürdürmeye yetecek kadar bir tutarı ifade eder. Özellikle işçinin sömürülmemesi için günü-

müzde pek çok ülke tarafından uygulanmaktadır. Dolayısıyla ekonomik olmaktan çok, sosyal içeriği daha ağır basmaktadır. Sosyal bir konu olması açısından pek çok ülke tarafından anayasal ve yasal güvence altına alınmıştır.

Asgari ücret gerek miktar olarak gerekse vergi ve parafiskal yükler açısından sürekli tartışma konusu olmuştur. 7 Haziran 2015 ve 1 Kasım 2015 milletvekiliği genel seçimlerinde de en fazla üzerinde durulan konulardan birisi olmuştur. Siyasi partilerin seçim vaatleri arasında yer almış ve nitekim Adalet ve Kalkınma Partisi tek başına iktidar olunca kendi vaadi olan 1300 TL'lik asgari ücreti 01.01.2016 tarihinden itibaren hayata geçirmiştir. Asgari ücretin 1300 TL olması bir önceki yıla göre yaklaşık %30'luk bir artış anlamına gelmektedir. Asgari ücretteki beklentilerin üzerinde gerçekleşen artışın muhtemel bir takım olumlu ve olumsuz sonuçları söz konusu olacaktır.

Bu çalışma kapsamında asgari ücret zammının muhtemel sonuçları olumlu ve olumsuz açıdan değerlendirilmiştir. Söz konusu zammın en yaygın endişe verici sonucu özellikle kısa dönemde işsizliğe neden olacağı yönündedir. Günümüz ekonomilerinde beklentilerin çok büyük önemi bulunmaktadır. İşveren kesimi kısa sürede böyle bir yüksek artış beklememekteydi. Bu nedenle ücret artışının işverene maliyetinin bir kısmını devlet üstlenmiştir. Halbuki beklenmedik bu ani artışın işverene maliyetinin bir kısmını değil de, tamamını belli bir süreliğine devlet karşılayabilirdi. Böylelikle işveren kesiminin adaptasyonu daha kolay olabilirdi. İşverenin yüksek ücret artışına adaptasyonu diğer olumsuz sonuçların da etkisini hafifletmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

- ADEM, K. (2004). Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Türkiye'de Asgari Ücret: 1951-2003. Kocaeli Üniversitesi SBE Dergisi. No.7/1. s. (53-71).
- AKGEYİK, T., YAVUZ, N.Ç. (2006). Türkiye'de Asgari Ücret, Milli Gelir Ve İşsizlik İlişkisi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, 49. Seri.
- AKSU, Ö. A. (1993). Gelir Ve Servet Dağılımı, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Anker, R. (2011). Estimating a Living Wage: A Methodological Review. Conditions of Work and Employment Series No. 29. ILO. Geneva.
- AR, K. N. (2007). Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Ücretlerin Gelişimi. Ankara.
- CARD, D., KRUEGER, A.B. (1993). Minimum Wages and Employment: A Case Study of the Fast-Food Industry in New Jersey and Pennsylvania. Working Paper Series, WP No. 4509. NBER.
- Cato Institute. (2014), "Minimum Wages: A Poor Way to Reduce Poverty", Tax and Budget Bulletin, No. 70, 2014.
- ÇSGB., Yıllar İtibariyle Günlük ve Aylık Asgari Ücretler. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı-Çalışma Genel Müdürlüğü, <http://www.csqb.gov.tr/csqbPortal/csqb.portal?page=asgariucet>. Erişim Tarihi: 25.01.2016.
- ÇSGB., Yıllar İtibariyle Net ve Brüt Asgari Ücretler, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı-Çalışma Genel Müdürlüğü, <http://www.csqb.gov.tr/csqbPortal/csqb.portal?page=asgariucet>. Erişim Tarihi: 25.01.2016.
- DEVRAN, A. (1981). Türkiye'de Son On Yılda Asgari Ücretlerin Gelir Dağılımı Açısından Analizi. (Y. Lisans Tezi). Ege Üniversitesi İktisat Fakültesi Sosyal Politika ve Çalışma Yönetimi, İzmir.
- EĞİLMEZ, M. (2015). Asgari Ücret Artışının Artıları ve Eksileri. <http://www.mahfiiegilmez.com/2015/11/asgari-ucet-artsnn-artlar-ve-eksileri.html>. Erişim Tarihi: 18.01.2016.

- Ekodialod. <https://www.ekodialog.com/istatistik/enflasyon.html>. Erişim Tarihi: 25.01.2016.
- ESEN, A. (1999). Türkiye’de Asgari Ücret Uygulaması. Amme İdaresi Dergisi, Cilt 32, Sayı 1. s.(63-83).
- GÜNŞOY, G., TEKELİ, S. (2013). Time Series Analysis for Effect of the Minimum Wage on Female Employment in Turkey. International Journal of Business and Social Science. Vol. 4, No:6. s. (119-129).
- GÜVEN, A., MOLLAVELİOĞLU, Ş., DALGIÇ, B.Ç. (2009) Asgari Ücret İstihdamı Arttırır mı? (1969-2008) Türkiye Örneği. EconAnadolu, Eskişehir. s. (1-24).
- GVK., 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- İlke-İgiad. (2015). İnsani Ücret Sistemi. İstanbul: İlim Kültür Eğitim Derneği-Türkiye İktisadi Girişim Ve İş Ahlakı Derneği.
- KARGI, B. (2013). Ücret Yapışkanlığı Hipotezi’nin Test Edilmesi: Türkiye’de Asgari Ücret ve Büyüme Üzerine Zaman Serileri Analizi (2005-2012). Çalışma ve Toplum. No.2. s. (183-210).
- KAZGAN, G. (1997). İktisadi Düşünce Veya Politik İktisadın Evrimi. İstanbul: Baskı: 7, Remzi.
- MUTLU, A., ÇELEN, M. (2012). Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin Türk Mali Sistemi İçindeki Yeri : Siyasal, Sosyal ve Ekonomik Sonuçları. T/2012-10/532. TÜSİAD.
- NEUMARK, D., SCHWEITZER, M., WASCHER W. (1998). The Effects of Minimum Wages On The Distribution of Family Incomes: A Non-Parametric Analysis. Working Paper No.6536.NBER. s.(1-46).
- PETERSON, W. C. (1994). Gelir, İstihdam ve Ekonomik Büyüme.(Çev.). Talat GÜLLAP. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. No: 763.
- SABİA, J.J., BURKHAUSER, R. V. (2010). Minimum Wage and Poverty: Will a \$9.50 Federal Minimum Wage Really Help the Working Poor?, Southern Economic Journal. s.(592-623).
- SEBAHADDİN, Z. (1997). Çalışma Ekonomisi. İstanbul: Filiz.
- STARR, G. (1993). Minimum Wage Fixing An International Review of Practices and Problems”, ILO, Geneva.
- SUNAL, O., ALP. Ö. S. (2015). Türkiye’de Reel Asgari Ücretler ve Reel GSYİH Değişmeleri Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Enflasyon Oranına Endekslenmiş Bir Nominal Asgari Ücret politikası. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 70, No.1. s. (111-129).
- YILMAZ, B. (2005). Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinde Asgari Ücret: Karşılaştırmalı Bir Analiz. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). KTÜ/SBE, Trabzon.

